УДК 811.161.2: 811.112.2
DOI https://doi.org/10.32841/2409-1154.2023.62.2.33

Ткачівська М. Р.,
доктор філологічних наук, професор,
завідувачка кафедри іноземних мов і перекладу
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Чорна Я.,
магістрантка
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ПЕРЕКЛАД ПЕЙОРАТИВІВ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРЕКЛАДУ ПОЕМИ І. КОТЛЯРЕВСЬКОГО «ЕНЕЇДА»)

Анотація. Статтю присвячено дослідженню перекладу пейоративів у поемі І. Котляревського «Енеїда» німецькою мовою у виконанні української перекладачки Ірени Качанюк-Спєх. Окреслено особливості пейоративів як важливого сегменту образливої лексики, наведено його класифікації, окреслено способи їхнього перекладу. Виокремлено важливі аспекти, необхідні в процесі перекладу пейоративів. Для аналізу вибрано пейоративи, які слугують для творення образів та характеристик персонажів та для позначення їхніх негативних рис, вчинків, а також для візуалізації їхніх емоцій та настроїв. Виявлено, що для вербалізації обра́зи герої поеми використовують пейоративи як занижених, так і низьких реєстрів. У науковій розвідці розглянуто переклад маскулінофолізмів та фемінофолізмів, з'ясовано їхню семантичну структуру та підтверджено, що при перекладі образливої лексики конотативне значення переважає над денотативним. Намагаючись зберегти емотивний баланс між текстом оригіналу і текстом перекладу, перекладачка компенсує запропоновані Іваном Котляревським денотати за допомогою інших пейоративів, які слугують для збереження емотивного тла оригіналу твору. Це означає, що при їхньому перекладі перекладачка надає перевагу емотивній конотації, яка відповідає загальному контекстові висловлень. Також наголошено на важливості креативності та майстерності у подоланні труднощів перекладу пейоративів. У статті накреслено перспективи подальших пошуків і досліджень відтворення пейоративів на базі перекладу німецькою мовою творів сучасних український письменників.

Ключові слова: переклад, пейоратив, лексика обмеженого вжитку, лайлива лексика, образлива лексика, способи перекладу, емотивна конотація, культурна конотація.

Постановка проблеми. Словниковий запас будь-якої мови охоплює значну кількість емовивно забарвлених слів, серед яких чимала кількість припадає на образливу лексику – «широкий пласт емотивно-маркованої лексики обмеженого вжитку <…>, що обіймає систему характеристик, які кваліфікуються суспільством як небажані, недозволені етикетом для вербалізації в публічних місцях» [1, с. 83]. Пейоративи як одна із найбільших складових образливої лексики слугують для осуду та приниження об'єкта. Значна частина пейоративів припадає на фемінофолізми (від лат. femina – жінка + гр. φαῦλος 'поганий, нікчемний') та маскулінофолізми (від лат. masculinus – 'чоловік, чоловічий') + φαῦλος 'поганий, нікчемний'). Терміни *фемінофолізм* та *маскулінофолізм* введені в науковий обіг М. Ткачівською і позначають пейоративи різної інтенсивності емотивної конотації, спрямовані на приниження чи обра́зу жінки та чоловіка [1].

У кожній мові існує чимало пейоративів, які вказують на конкретні недоліки об'єкта (розум, зріст, вік, моральні цінності тощо), а також презентують його загальну негативну характеристику. Аналіз образливої лексики в українській та німецькій мовах демонструє багато спільного. Для вираження негативного ставлення до об'єкта слугують зафіксовані в мові лайливі слова з чітко вираженою пейоративною ознакою (дурень, паскуда, негідник, шльондра, Dummkopf, Looser, Hure, Tollpatsch), а також нейтральні слова, які в певних ситуаціях набувають негативних ознак та високого рівня емотивності. Для виявлення експресивності емоцій як в українській, так і німецькій мові слугують: 1) прості пейоративи (*дурень, dumm*), 2) словосполучення, в основі яких лежать порівняння та широка палітра образів (*довбня неотесана, dumm wie Bohnenstroh*), 3) фразеологізми та приказки (*дійшов до ручки; зійшов на пси; Dumm bleibt dumm, da helfen keine Pillen*).

Нерідко такі чи інші пейоративи складають проблеми для перекладу, оскільки частина позначень відсутня в мові реципієнта і може бути відтворена за допомогою інших лексем із подібним рівнем емотивної ознаки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пейоративна лексики ставала об'єктом дослідження багатьох вчених. Її вивчали Л. Білоконенко, О. Гаврилів, О. Голод, О. Моштак О. Кульчицька, І. Осовська, М. Ткачівська та інші. Наукові зацікавлення стосуються різних аспектів пейоративів. До них належать «пейоративи як засіб вербалізації вираження негативного емоційного стану» [2] та «критерії та методи визначення пейоративної лексики» (О. Кульчицька) [3], «пейоративи в німецькомовному матримоніальному сімейному спілкуванні» (І. Осовська) [4]. До ґрунтовних досліджень пейоративної лексики також належать дисертаційні дослідження: «Особливості семантики та функціонування пейоративної лексики в сучасній німецькій мові» (О. Голод) [5], «Культурно-емотивні закономірності відтворення лексики обмеженого вжитку в українсько-німецькому художньому перекладі» (М. Ткачівської) [1; 6]. Проте на сьогодні ще існує багато відкритих питань щодо перекладу пейоративів, які потребують уваги науковців.

Передусім ретельного аналізу вимагають дослідження пейоративів у перекладах художніх творів, результати яких мають як теоретичне, так і практичне значення.

Формування мети статті. Метою нашого дослідження є з'ясування специфіки відтворення пейоративів у німецькомовному перекладі поеми І. Котляревського «Енеїда». До основних завдань дослідження належать: розгляд поняття пейоратив та його класифікації; простеження структурних особливостей пейоративів, окреслення способів їхнього відтворення у німецькомовному перекладі поеми І. Котляревського «Енеїда». Авторкою перекладу є відома українська перекладачка, членкиня Національної спілки письменників України Ірена Качанюк-Спєх, яка першою наважилася відтворити цей особливо складний для перекладу твір, зокрема, через його наповнення архаїзмами. Саме архаїзми для сучасного мовця є віддаленими в часі і часто незрозумілими для носія мови, особно, для перекладача, оскільки нерідко втратили своє значення і вимагають словникових довідок на кшталт іншомовних вкраплень [7, с. 117].

Важливо зауважити, що Ірена Качанюк-Спєх перекладає з німецької на українську та з української на німецьку мови. Вона народилася у 1935 році у Львові, здобула престижну європейську освіту, навчаючись у Мюнхенському університеті імені Людвіга Максиміліана, а також у Кембриджському університеті та Соборні, викладала англійську, німецьку та українську мови в Українському Вільному університеті. Крім поеми І.Котляревського «Енеїда», перекладала німецькою мовою деякі твори Т. Шевченка, І. Франка, Б.-І. Антонича, В. Стуса, Л. Костенко І. Калинця, В. Яніва та ін. Також І. Качанюк-Спєх є авторкою перекладів драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня» та «Kassandra».

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відомо, емоції є одним із важливих аспектів людського буття. Емоції є мотиваційною основою людської свідомості, оскільки саме емоційне переживання є досить вагомою силою людської когніції. «Емотивність описують як психологічну сутність, що характеризує чутливість індивіда до емоціогенних ситуацій» [8, с. 106].

Провідним для усвідомлення суті сучасного напрямку лінгвістичних досліджень є пізнання особистості через мову. Саме тому основним для мовознавства стає активізація антропологічного підходу щодо вивчення особливостей мовної семантики людського фактора, який допускає необхідність порівняння аналізу мовної системи з аналізом концептуальних систем, які закріплюють пізнавальний досвід носіїв мови. Універсальним концептом вважається особистість і вона постає в центрі дослідження антропоцентричної лінгвістики.

Опираючись на те, що людська свідомість побудована на трьох типах асоціацій – нейтральній, позитивній або негативній, лексичний матеріал, який використовує людина, опирається на певні ситуації, в якій вона перебуває. Чималу роль відіграє її емоцій рівень, що часто визначає вибір лексичного матеріалу, яким вона послуговується у відповідних ситуаціях (наприклад, надмірної радості, злості, розпачу тощо). У нашому дослідженні розглянемо особливості негативно забарвленої лексики, яка передусім слугує для образи іншої людини, колективу, ситуації тощо, а саме – пейоративах.

Термін *пейоратив* (від лат. *Pējōrāre* – «погіршувати», нім.: *Pejorativ*, англ.: *derogatory term, дерогатив*) позначає слова та словосполучення (також сталі словосполучення), які слугують для вираження негативної, в окремих випадках позитивної (необразливої) оцінки живих істот та предметів неживої природи, явищ, ситуацій тощо.

Вчені по-різному досліджують проблему пейоративності в лінгвістиці. Так, Л. Білоконенко досліджує пейоративність як властивість слів реалізовувати семантику критики, неповаги, несхвалення, невдоволення тощо на адресу особистості, чиї особистісні якості або поведінка не відповідають моральним та соціальним нормам і правилам суспільства [9, с. 24]. О. Кульчицька зауважує, що пейоративна лексика уподібнюється хамелеону, адже вона має здатність змінювати власне забарвлення і передавати різноманітні відтінки почуттів та переживань [3, с. 242].

Для несхвальної, принизливої, образливої характеристики реципієнта може бути використані як знижені і низькі, так нейтральні регістри. В останньому випадку слово набуває пейоративності тільки в певній конкретній ситуації. Використання пейоратива для вираження захоплення, схвалення (жартівливо-люб'язна лексика, здебільшого у колі близьких людей) втрачає негативну конотацію, навіть якщо це слово належить до низьких регістрів [6]. Характерна для пейоративної лексики емоційна природа оцінки визначає її прагматичні функції, зокрема: 1) вираження негативно-емоційного ставлення до об'єкта оцінки; 2) бажання викликати схожі емоції в адресата; 3) прагнення призвати останнього до таких дій, котра адресату вважається найбільш доцільною [5].

Сьогодні існує багато класифікацій пейоративної лексики. Так, залежно від рівня семантизації, Л. Білоконенко пропонує класифікувати пейоративи наступним чином: 1) узуальна пейоративна лексика (пейоративна сема); 2) узуальна пейоративна лексика (метонімічні та метафоричні перенесення); 3) «запрограмована» пейоративна лексика, у семантичній структурі якої не є обов'язковий експресивний елемент; 4) оказіональні пейоративні знаки (нейтральні одиниці мови, в яких у семантичній структурі відсутній експресивний елемент) [9, с. 24–27].

За аксіологічним характером О. Голод поділяє пейоративи на: 1) приватнооцінні (якісна ознака з негативним забарвленням); 2) загальнооцінні (загальна негативна оцінка); 3) ідентифікуючі (нейтральна ознака, що не несе в собі будь-яку оцінку) [5, с. 12].

Класифікуючи пейоративи за їхнім походженням, які слугують для позначення різновекторних негативних ознак, опираємося на нашу систематизацію [1, с. 3], яка охоплює як нейтральні позначення, так і пейоративи різної інтенсивності ознаки:

1) нейтральні позначення, які набувають негативного значення;

2) пейоративи, зафіксовані у словниках як грубі, лайливі позначення (зневажлива, в окремих випадках як жартівливо-люб'язна лексика), зокрема, феміно- й маскулінофолізмів різної інтенсивності негативної ознаки, до яких належать також етнофолізми, зоофолізми, фітофолізми, гомофолізми;

3) вульгарна, табуйована лексика, включно з обсценною (скатологізмами й сексофолізмами) з високою інтенсивністю негативної ознаки [1].

Терміни зоофолізм, фітофолізм, гомофолізм, сексофолізм введені в науковий обіг М.Ткачівською (від гр. φαῦλος 'поганий, нікчемний') [див. 1; 6].

Як правило, пейоративи мають значно складнішу смислову структуру, аніж нейтральна лексика. Їхнім визначальним фак-

тором є рівень емотивності, закладений у висловлення, та контекст. Їхній переклад іноземною мовою потребує відтворення відповідного рівня емотивності із опорою на його контекстуальне оточення, а також володіння знаннями про культурні, моральні та етичні аспекти реципієнта тощо.

Ключовим завданням перекладача в процесі відтворення художнього тексту є передусім досягнення семантичної еквівалентності зі збереженням стилю письма, авторської інтенції, культурних особливостей тощо, що опирається на рівень професійної компетентності перекладача задля досягнення максимально якісного перекладу [10, с. 252]. Проте для перекладу пейоративів семантична еквівалентність відіграє менш важливу роль, ніж емотивна еквівалентність. Відповідно, прийняття перекладацьких рішень при відтворенні пейоративної лексики насамперед опирається на відтворення рівня емоцій висловлення, а не тільки на денотат мови оригіналу. Це означає, що «конотативне значення пейоративу переважає над денотативним», що вимагає від перекладача володіння «відповідними лінгвокультурними кодами», врахування «рівня інтенсивності емотивної конотації» та врахування «лінгвокультурного й соціокультурного контексту», оскільки в цьому випадку відтворення культурної конотації «визначає стратегії перекладу, а відтворення емотивної конотації впливає на вибір трансляторних способів і технік» [1, с. 2].

У перекладознавстві наявна значна кількість класифікацій та визначень перекладацьких трансформацій. Наприклад, А. Фітерман та Т. Левицька виокремлюють три типи перекладацьких трансформацій: 1. Граматичні трансформації: 1) вилучення, 2) додавання, 3) перестановка, 4) заміна пропозицій; 2. Стилістичні трансформації: 1) синонімічна заміна, 2) компенсація, 3) описовий переклад, 4) адаптація; 3. Лексичні трансформації: 1) додавання, 2) заміна однієї лексичної одиниці іншою, яка близька за значенням, 3) генералізація значень, 4) конкретизація значень, 5) транслітерація, 6) транскрибування, 7) антонімічний переклад [11, с. 30].

Для аналізу дослідження перекладу пейоративів беремо за основу використання перекладачами такого трансляторного інструментарію, який охоплює лексичні, стилістичні та граматичні трансформації, вибір яких неодмінно базується на врахуванні рівня емотивної конотації, лінгвокультурного й соціокультурного контексту, національній специфіці мови перекладу та можливості дотримання мовних регістрів. До уваги беруться як синтагматичний, так і парадигматичний та епідигматичний рівні [див. 1], які передбачають як орієнтацію на наявний лексичний матеріал у мові перекладу, мовні й етичні норми, ментальність носіїв мов, асоціативний спектр, часовий фактор, соціальні та політичні аспекти, а іноді навіть потребу дистанціювання від певного лексичного матеріалу (дискусійне питання). При цьому важливим фактором залишається перекладацька творчість та креативність.

До такого трансляторного інструментарію належать: 1) застосування усталеного відповідника; 2) експланація; описовий переклад; 3) адаптація; 4) нейтралізація; 5) калькування; 6) транскрипція/транслітерація; 7) трансплантація; 8) генералізація, 9) конкретизація; 10) стилізація; 11) індикація; 12) дислокація; 13) креація; 14) ампліфікація; 15) модуляція; 16) комбінована реномінація, 17) редукція; 18) запозичення слова з іншої мови; 19) транспозиція; 20) створення одноразових еквівалентів; 21) елімінація [1, с. 215–216].

Узагальнюючи сказане, вважаємо за потрібне наголосити на аспектах, які є важливими у процесі перекладу пейоративів:

1. Використання відповідних слів і висловлювань, які викликатимуть схожі асоціації з певними пейоративними поняттями в цільовій мові, враховуючи їхню емотивну конотацію.

2. Розуміння лінгвокультурних особливостей мови реципієнта.

3. Розуміння контексту, історичних, соціальних та політичних, етичних особливостей тексту оригіналу.

4. Збереження інтенції автора, зокрема передачі негативного ставлення, критики, насмішки або інших емоцій, які автор має на увазі.

5. Гнучкість і креативність, за допомогою яких перекладач зможе віднайти варіанти, які найточніше відтворюють оригінальну авторську інтенцію.

6. В окремих випадках уникнення образливих висловлювань, тобто пошуки способу вираження пейоративів без застосування образливих слів (якщо це порушує мовно-етичні норми перекладача і неможливість дистанціювання від денотації).

Аналізуючи поему І. Котляревського «Енеїда», виявлено значну кількість пейоративів, які слугують для творення образів та характеристик персонажів, позначення їхніх негативних рис, вчинків та для вербальної візуалізації їхніх емоцій та настроїв.

При описі головних героїв поеми «Енеїда» І.Котляревський вказує на їхні недоліки, часто граючись зі словами та вплітаючи в текст синонімічні ряди пейоративів, що створює іронічний ефект.

Так, при описі комічної ситуації, яка трапилася між Енеєм та Дідоною, яка прикинулася сонною, щоб спіймати Енея, коли той зібрався від неї втекти, автор поеми вкладає в її вуста довгу низку лайливих слів. Схопивши Енея за чуба, Дідона використовує для лайки пейоративи занижених та низьких реєстрів.

Постій, прескурвий, вражий сину!/ Зо мною перше розплатись;/ От задушу, як злу личину!/ Ось ну лиш тілько завертись! [12, с. 15] – *„Bleib stehn, Betrüger miserabler,/ Erst gleiche deine Rechnung aus!/ Ich werde dich mit eig'nen Händen/ Erwürgen, wenn du dich nur rührst!* [13, с. 17]

При відтворенні емотивно забарвленого словосполучення *прескурвий, вражий сину,* в якому префікс *пре-* в обсценізмі *прескурвий* відіграє роль інтенсифікатора рівня емотивності висловлення, а прикметник *вражий* підсилює неприязне ставлення Дідони до Енея (*вражий* – це негідний, ненависний), перекладачка підбирає емотивно забарвлене словосполучення *Betrüger miserabler* (*мерзенний дурисвіт*), що контекстуально відповідає опису ситуації, яка трапилася (*дурисвіт* – від слова «дурити», «обдурити»): у тексті Еней мав намір обдурити Дідону. При цьому у перекладі відтворюється як контекст, так і емотивна конотація. Не відтвореним залишається пейоративне словосполучення *зла личина*, в якому прикметник *злий* виступає підсилювальною ознакою до маскулінофолізма *личина* (позначає мерзотника, плюгавця, підлотника). Перекладачка надає перевагу контекстові та загальній ідеї висловлювання, а не окремим денотатам, оскільки у фрагменті з високою інтенсивністю негативної ознаки не відчувається їхня відсутність.

Подібну ситуацію прослідковуємо і в наступному прикладі:… *З твоїми сучими синами,/ Щоб враг побрав вас всіх гульвіс,/ Що ні горіли, ні боліли,/ На чистому щоб поколіли* [12, с. 16] – *...Ich wünsche ewige Verdammnis/ Dir und deiner verhaßten Brut./ Sterbt nicht durch Krankheit oder Feuer, / Erstarrt vielmehr in eurem Suff* [13, с. 19].

Вдаючись до заміни денотатів *сучі сини* та *гульвіси* на *verhaßte Brut*, перекладачка зберігає емотивну конотацію висловлення.

Характеризуючи Нептуна, автор поеми добирає ознаку *дряпічка*, (*дряпічка,* також *драпічка* – здирник, хабарник), що за Словником української мови Грінченка означає як «обдирало, лихоимецъ» [14]:

Нептун іздавна був дряпічка,/ Почув Енеїв голосок;/ Шатнувся зараз із запічка,/ Півкопи для його кусок!.. [12, с. 4] – *Neptun, der immer schon empfänglich, /Als solche Worte er vernahm,/ Schnellte empor von seinem Lager, / Denn durchaus reizend war der Lohn!* [13, с. 5].

Змінюючи архаїзм *дряпічка* на прикметник *empfänglich («легко піддається, піддатливий»),* дещо трансформується інтенсивність емотивної ознаки, хоча зберігається негативне ставлення до героя.

Маскулінофолізм *негодяй* (в сучасній українській мові – «негідник») позначає людину, яка здатна порушити правила пристойності, не почуваючи сорому за здійснене. Використане для перекладу слово *Hallordi* в німецькій мові позначає легковажну, нерозважливу, ненадійну людину. Підібравши наближене до мови оригіналу значення, перекладачка відтворює глузування над Зефіром:

Борей недуж лежить з похмілля,/ А Нот поїхав на весілля,/ Зефір же, давній негодяй,/ З дівчатами заженихався,/ А Евр в поденщики нанявся, — / Я к хочеш, так і помишляй! [12, с. 3] – *Boreas liegt krank nach dem Zechen, / Notus ist fort zum Hochzeitsfest,/ Der Zephyrus, dieser Hallodri,/ Verbringt mit Mädchen seine Zeit,/ Und Eurus arbeitet als Löhner./ Nun siehst du selber, wie es ist!* [13, с. 4].

Продовжуючи осквернення Дідоною Енея, І.Котляревський використовує синонімічний ряд маскулінофолізмів для змалювання емоційного стану героїні та її ставлення до головного героя. При цьому, поруч із «моральними» цінностями, Дідона вживає лексеми на позначення його віросповідання (*кателик*), а з іншого – віровідступництва (*єретик*):

Поганий, мерзький, скверний, бридкий, Нікчемний, ланець, кателик! Гульвіса, пакосний, престидкий, Негідний, злодій, єретик! [12, с. 16] – *Abscheulicher, Gräßlicher, Böser, / Elender Gauner, Katholik! Nichts würdiger, Betrüger, Lügner, / Du Ketzer, du nutzloser Dieb!* [13, с. 18].

При відтворенні синонімічного ряду маскулінофолізмів *«поганий, мерзький, скверний, бридкий* (тут: *verdorben, gammlig, elend, garstig* – переклад наш)» (чотири пейоративи), в німецькомовному перекладі цього фрагменту поеми простежується усічення висловлення (три пейоративи). При цьому перекладачка підбирає два довші за кількістю складів слова: *Abscheulicher, Gräßlicher, Böser.* Хоча тут втрачається ритм висловлення, проте зберігається його емоційна наповненість.

У перекладі другої половини висловлення перекладачка змінює значення пейоративів, проте зберігає емоційне забарвлення тексту.

Поема І. Котляревського «Енеїда» не позбавлена й фемінофолізмів, які характеризують негативні моральні цінності персонажів:

Венера, не послідня шльоха, / Проворна, враг її не взяв, / Побачила, що так полоха / Еол синка, що аж захляв [12, с. 4] – *Als Venus, wahrlich keine Schlampe, / Sondern ein flinkes, schlaues Weib, / Plötzlich bemerkte, wie Aeolus/ Ihr liebes Söhnchen drangsaliert* [13, с. 6].

Пейоратив *послідня шльоха (шльоха, шлюха* – блудниця, розпусниця, жінка легкої поведінки; прикметник *послідня* (остання) слугує для підсилення ознаки) відтворений за допомогою фемінофолізма *Schlampe,* який є як денотативним, так і конотативним відповідником до фемінофолізма *шлюха* і позначає розпусницю, блудницю.

Отже, при відтворенні пейоративів можливе використання як денотативних і конотативних відповідників, так і емотивної конотації, яка є пріоритетною у перекладі образливої лексики. При цьому від перекладача вимагається чималої креативності та майстерності, у подоланні труднощів перекладу пейоративів, бо «перекладач, який боїться мовних заплав, ніколи не буде з перекладом на одному диханні» [15, с. 50].

Дослідження перекладу пейоративів поеми «Енеїда» засвідчує, що хоча при відтворенні пейоративів «задля збереження емотивної конотації передбачається застосування різних способів і технік перекладу, які не завжди уможливлюють дотримання емотивного балансу» [1, с. 3], Ірена Качанюк-Спєх завжди була «з перекладом на одному диханні», намагалася зберегти емотивний баланс, компенсуючи запропоновані автором поеми денотати за допомогою інших пейоративів, які слугували для збереження емотивного тла твору.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків. Пейоративна лексика є важливим елементом негативно-оцінної системи мови, за допомогою якої реалізується образа, неповага, осуд, приниження адресата. При перекладі української пейоративної лексики німецькою мовою використовуються різні перекладацькі трансформації, проте передусім особливий акцент ставиться на лінгво-культурних особливостях мови перекладу та збереженні емотивної конотації. Перспективою дослідження є аналіз перекладу пейоративів німецькою мовою на матеріалі творів сучасних українських письменників.

Література:

1. Ткачівська М. Р. Культурно-емотивні закономірності відтворення лексики обмеженого вжитку в українсько-німецькому художньому перекладі : дис. … д-ра філол. наук 10.02.16 – перекладознавство. Івано-Франківськ, Харків : Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна 2021. 450 с.
2. Кульчицька О. Пейоративи як засіб вербалізації вираження негативного емоційного стану / Science and Education a New Dimension: Philology, II(1), Issue: 17, 2014. URL : https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/02/Kulchytska-O.V.-Pejoratives-as-verbalization-means-of-expression-of-the-negative-emotional-state.pdf (дата звернення: 30.03.2023).
3. Кульчицька О. Про деякі критерії та методи визначення пейоративної лексики / Вісник Житомирського державного університету. Вип. 4 (76). С. 242–245. URL : http://eprints.zu.edu.ua/14044/1/242-245.pdf (дата звернення: 30.03.2023).
4. Осовська І. Пейоративи в німецькомовному матримоніальному сімейному спілкуванні / Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. Мовознавство. Луцьк: 2012. № 22. С. 76–80.
5. Голод О. Є. Особливості семантики та функціонування пейоративної лексики в сучасній німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04. ЛНУ, 2001. 18 с.
6. Ткачівська М. Р. Культурно-емотивні закономірності відтворення лексики обмеженого вжитку в українсько-німецькому художньому перекладі : автореф. дис. доктор філол. наук : 10.02.16. Харків, 2021. 36 с.

7. Ткачівська М. Р. Іншомовні вкраплення та їх відтворення в німецькомовних перекладах. Одеський лінгвістичний вісник. 2017. Вип. 9 (3). С. 117–123.
8. Лелет І. Емоційність vs емотивність : взаємозв'язок та розмежування понять / Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2021, № 49, том. С. 106–110. URL : http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v49/part_1/28.pdf (дата звернення: 20.09.2023).
9. Білоконенко Л. Семантична деривація пейоративної лексики конфліктної комунікації. С. 23–28. URL : https://dspu.edu.ua/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2013-5.pdf (дата звернення: 30.03.2023).
10. Волченко О. М., Нікішина В. В. Граматичні трансформації в англоукраїнському художньому перекладі / Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». 2015. Випуск 54. С. 252–254.
11. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Ч. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця : Нова книга, 2001. 303 с.
12. Котляревський І. Енеїда. URL : file:///C:/Users/Admin/Downloads/kotliarevskyy-ivan-petrovych-eneida1052.pdf (дата звернення: 30.03.2023).
13. Kotljarevs'kyi I. Aeneida. URL : https://archive.org/details/aeneida-ivan-kotljarevskyj-munchen-2003 (Last accessed: 30.03.2023).
14. Словник української мови Грінченка. URL : https://slovnyk.me/dict/hrinchenko/%D0%B4%D1%80%D1%8F%D0%BF%D1%96%D1%87%D0%BA%D0%B0 (дата звернення: 23.09.2023).
15. Ткачівська М. Мовні «заплави» або лихослів'я (перчений хліб перекладача), Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка, № 3 (286), Старобільськ, 2014, С. 54.
16. Behaghel O. Die deutschen Scheltwörter. Eine sprachwissenschaftliche Plauderei. Stuttgart: 1990. 374 S.

Tkachivska M., Chorna Ya. Translation of pejoratives and its particularities (on the example of the translation of I. Kotliarevsky's poem "Aeneid")

The article is devoted to the study of the translation of pejoratives in I. Kotliarevsky's poem "Aeneid" into German by Ukrainian translator Irena Kachaniuk-Spekh. The article outlines the particularities of pejoratives as an important segment of offensive vocabulary, provides its classification and ways of their translation. The article highlights significant aspects necessary in the process of translating pejoratives. For the analysis, the author has chosen pejoratives serving to create images and characteristics of the protagonists and to denote their negative traits and actions, as well as to visualise their emotions and moods. It has been observed that the characters of the poem use pejoratives of both low and high registers to verbalise their insults. The research examines the translation of male-phaulisms and female-phaulisms, reveals their semantic structure and confirms that in the translation of offensive vocabulary, the connotative meaning prevails over the denotative one. In an attempt to maintain emotional balance between the source and the target text, the translator compensates for the denotations proposed by Ivan Kotliarevsky with the help of other pejoratives that serve to preserve the emotional background of the original text. This means that during the translation process, the translator gives preference to the emotional connotation that corresponds to the general context of the statements. The author also emphasises the importance of creativity and skill in overcoming the challenges of translating pejoratives. The article outlines the prospects for further searches and studies of the reproduction of pejoratives based on the translation of works by contemporary Ukrainian writers into German.

Key words: translation, pejorative, restricted vocabulary, swear words, offensive vocabulary, translation methods, emotional connotation, cultural connotation.